

film« je pravzaprav filmska artikulacija fantazem žensk. In tu smo že v bližini ojdipovskega scenarija in treba je reči, da je **Prah** stopil čisto zraven. Čas dogajanja je več ali manj abstrahiran, prav zato, da bi bolje izstopila erotomanski oče in deviška hčer. Ločnica med realnostjo in prividi, naseljenimi s seksualnimi simboli, je razblinjena, tako da bi film lahko poimenovali tudi filmska etuda iz »psihoanalize«. Seveda dokaj »divje psihoanalize«, ki pa ji je v formalnem

pogledu uspelo oblikovati kar precejšnjo klenost in koherentnost. No s svojo »družnostjo« pa v filmu preseneča predvsem Jane Birkin, ki je s to vlogo napovedala figuro ženske v Rivettovem filmu **Lepa norica**. Jane Birkin je dokazala, da ne zna samo šarmirati s frivolnim ženskim telesom, ampak da zna odigrati tudi žensko s »travmatizirano dušo«.

SILVAN FURLAN

JUNAK TOTO

TOTO LE HEROS

scenarij: Jaco Van Dormael
in režija: Walther Van Den Ende
fotografija: Pierre Van Dormael
glasba: Michel Bouquet, Mireille Perrier, Jo De Backer, Gisela Uhlen
igrajo: Michel Bouquet, Mireille Perrier, Jo De Backer, Gisela Uhlen
produkcija: IBLIS Belgija/Nemčija/Francija, 1991.

Če si že živel moje življenje, naj bo vsaj tvoja smrt moja - tako bi lahko strnili maksimo našega junaka. Junaku je ime Toto, maksima pa je izrazito anti-kantovska - kolikor je pač v celoti usmerjena proti človeku, ki nosi družinsko ime Kant. Bodimo še natančnejši: naš junak se proti potomcu supermarket-mogotca Kanta bori s pomočjo - filozofa Kanta! Če je namreč klasični kantovski etični imperativ povzet v dvojici »zvezdno nebo nad nami in moralni zakon v nas«, tedaj je v boju našega Totoja prav prvi člen dvojice tisti, ki sproži drugega: očetov padec z neba (njegovo letalo, s katerim gre za Kanta po marmelado v Anglijo, strmoglavil v nevihti nad Kanalom) v sinu sproži temeljni občutek krivice, ki zaplodi boj

proti Kantu in v skrajni konsekvenci porodi iskanje etičnega.

Ze ob **Dvajsetem stoletju** Ildiko Enyedi smo zapisali, da so v življenju posameznika najatraktivnejši prav trenutki, ko pride do neposrednega stika zvezdnega neba in notranjega zakona: ko se »utrne zvezda« in zamaje naš notranji zakon, ko se v nas nekaj prelomi in nas ponese med zvezde... Briljanco Van Dormaelovega filma gre v prvi vrsti pripisati ravno uprizorjanju teh skrajno neposrednih stikov med sublimno akcijo, ki vselej meri na nek onstran, in junaško akcijo, ki se sama spopade z okoljem. »Hkrati torej obstajata halucinatorična razsežnost, kjer se delujoči duh dvigne vse tja do brezmejnega v Naravi, in hipnotična

razsežnost, kjer se duh sooči z mejami, ki mu jih Narava postavlja nasproti.« (Gilles Deleuze, *Podoba-gibanje*). Goto-vo ni naključje, da je citirane besede Deleuze zapisal prav ob Herzogu, njegove junake pa razdelil na vizionarje in debile. Eden najpretnesljivejših prizorov filma **Junak Toto** je po našem osebnem mnenju prav tisti hipni prehod, s katerim se mongoloidni brat glavnega junaka prelevi iz ptice v bikca: za prekoračitev meje med sublimnim in junaškim včasih zado- stuje en sam korak!

Taisti brat pove v filmu »šalo«, ki Totoju pride še kako prav - saj njena ponovitev izzove smeh tiste, ki jo hoče (znova?) osvojiti. »Vprašaj me, koliko je ura! - Koliko je ura? - Toliko, kot včeraj ob istem času!«. Cetudi »debilna«, je šala najbolj strnjen povzetek vse drame tega filma: ura je že ista, toda čas je vsak dan drugi! Razlika in ponovitev. Junaki Van Dormaelovega filma verjamejo, da se lahko brez razlike ponovi ne le ura, temveč tudi čas. So kot otroci, ki jim je treba samoumevni »jutri« pojasniti z večernim mrakom, nočno temo in jutranjim soncem. Zanje je čas kot pesek v peščeni uri: če jo obrneš, steče nazaj. Tako kot je drobnji pesek v peščeni uri v enaki meri zavezan času in prostoru, je zanje čas predvsem topografska kategorija: ta in ta hiša je ta in ta čas. Njihova infantilnost je tragična.

Ce namreč zamudiš enkrat, boš morda na prihodnje srečanje čakal celo življenje. Od tod navsezadnje izvira vsa tragika Totojevih zgrešenih srečanj in obupnih poskusov njihovih ponovitev: to ne velja le za izhodiščno zgrešeno srečanje v porodnišnici, temveč še toliko bolj za ti- sto drobno zamudo, zaradi katere Toto in njegova izvoljenka nikoli ne bosta odpotovala skupaj... Cel film bo tako eno samo obupno iskanje izgubljenega časa. Da, Proust - toda tudi Bergson in nena- zadnje znova Kant. Skozi vsa ta tragič- na iskanja izgubljenega časa, skozi izku- stvo razlike v ponovitvi, se namreč kri- stalizira neko spoznanje, ki je po svojem najglobljem bistvu globoko kantovsko: najgloblja subjektiviteta je ravno čas sam! Mi smo tisti, ki smo v času - in ne morda čas v nas! V tem odkritju je junaštvo našega **Junaka Totoja**, v tem je vsa njegova sublimnost.

TOTO DER HELD
JACO VAN DORMAEL
1991

STOJAN PELKO